

EN REEDS DRIJFT DE SOMBERE, KRACHTIGE WESTENWIND – de zeewind, zoals Antoine zegt – de stemmen uiteen in de nacht. Even speelt hij ermee, daarna verzamelt hij ze en gooit ze weg in het wilde, grommend van woede. De stem die Mouchette zopas hoorde hangt lang tussen hemel en aarde, net als de dorre bladeren die eindeloos blijven vallen.

Om makkelijker te rennen heeft Mouchette haar klompen uitgetrokken. Als ze die weer aandoet, vergist ze zich van voet. Wat maakt het ook uit! Het zijn Eugènes klompen, en ze zijn zo wijd dat Mouchette de vijf vingers van haar smalle hand onder de rand kan stoppen. Laat je ze als een paar enorme castagnetten aan je tenen bungelen, dan maken ze – als dat geen voordeel is – bij elke stap op de tegels van de speelplaats zoveel lawaai dat de juf uit haar vel springt.

Mouchette glipt naar de heuvelkruin en met haar rug tegen de druipnatte heg blijft ze daar zitten kijken. Vanaf haar uitkijkpost lijkt de school nog vlakbij, maar de speelplaats is inmiddels verlaten. Op zaterdag verzamelen alle klassen na de pauze in de feestzaal waar een borstbeeld van de Republiek en een oud, nooit vervangen portret van president Fallières prijken, net als de opgerolde vlag van de Turnvereniging die in een wasdoeken hoes zit. Momenteel leest Madame vast de cijfers van de voorbije week voor, daarna zullen ze nogmaals de cantate zingen, die een plechtig hoogtepunt moet vormen op de nog verre prijsuitreiking... Ach! Zo ver nog van deze treurige maand maart. Nu herkent ze de vertrouwde strofe, het 'Hou de moed hoog!' dat Madame uitstoot met een vreselijke grimas om haar dunne lippen en een zo heftige hoofdbeweging dat haar kam in haar nek valt.

Vat moed!... Hou de moed hoog!
Drie dagen, zei Columbus, en een wereld ligt klaar.
Zijn vinger wees ernaar, en met een speurend oog
Nam hij de ei...ndeloos die...pe ho...rizon waar...

Achter de wazige ruiten kan Mouchette nauwelijks de rond de partituren verzamelde groepjes van twee, drie hoofden zien, maar de lange gestalte van Madame, die op de verhoging staat, steekt zwart af tegen de matglanzende muren. Haar magere arm gaat in de maat op en neer, blijft soms uitgestrekt, dreigend, bevelend hangen terwijl de stemmen langzamerhand zachter klinken, als makke beesten aan de voeten van de dierentemster lijken neer te strijken.

Volgens de juf heeft Mouchette ‘geen enkele aanleg voor zang’. In werkelijkheid heeft ze een hekel aan zingen. Ze heeft trouwens een gruwelijke, onverklaarbare hekel aan elk soort muziek. Zodra Madame haar lange, door reuma misvormde vingers op de toetsen van het klaglijke harmonium legt, wordt Mouchettes frêle borst zo pijnlijk dichtgeknepen dat de tranen haar in de ogen schieten. Welke tranen? Tranen van schaamte, zo te zien. Elke noot komt aan als een woord dat haar kwetst in het diepst van haar ziel, een van de ruwe woorden die de jongens haar in het voorbijgaan op een fluistertoon toesnauwen, die ze veinst niet te horen, maar die ze soms tot de avond met zich meedraagt, die aan haar vel lijken te plakken.

Bleek van woede heeft ze op een dag het geheim van haar onoverkomelijke afkeer aan Madame willen uitleggen, maar ze had slechts een paar belachelijke verklaringen kunnen stamelen, waarin het woord walg voortdurend terugkeerde. ‘Ik moet walgen van muziek.’ ‘Je bent een kleine barbaar,’ had Madame mistroostig gezegd, ‘een echte barbaar. En dan nog, zelfs barbaren maken muziek! Weliswaar barbaarse muziek, maar hoe dan ook muziek. Overal wordt de wetenschap voorafgegaan door de muziek.’ De juf had het niettemin opgegeven haar solfège bij te brengen, ze verloor te veel tijd, ze werd er gek van. Want om de een of andere reden bleef Mouchette ‘met een keelstem praten’, wat haar vreselijke Picardische tongval nog accentueerde, hoewel ze – dat zegt Mada-

me toch – een lieflijke stem heeft, of liever, een fijn stemmetje, zo broos dat het elk ogenblik lijkt te zullen breken – en dat nooit breekt. Helaas, sinds ze veertien is en bijgevolg de oudste leerlinge op school, begint Mouchette ook als ze zingt ‘een keelstem’ te gebruiken. Meestal doet ze alleen haar mond open zonder klanken uit te brengen, in de hoop het onfeilbare oor van de juf te bedotten. Het gebeurt weleens dat een woedende Madame opeens van de verhoging stormt, het halsstarrige wicht mee naar het harmonium sleept en met beide handen haar hoofdje tegen het klavier duwt.

Soms biedt Mouchette weerstand. Soms smeekt ze om genade, roept ze dat ze haar best zal doen. Dan gaat de juf zitten, onttrekt een soort dreunende klacht aan het vreselijke instrument waar Mouchettes heldere, als bij wonder weergevonden stem op duizelingwekkende hoogte boven wiegelt als een piepklein bootje op de kruin van een schuimende golf.

Aanvankelijk herkent Mouchette haar eigen stem niet: ze heeft het te druk de gezichten van haar klasgenoten, hun blik, hun bleke glimlach af te spieden die zij in haar onschuld voor minachting aanziet. Daarna welt de klank opeens op als uit de diepte van een ondoordringbare, betoverde nacht. Tevergeefs probeert ze de kristallen stengel te breken, grijpt stiekem terug naar haar keelstem en Picardische accent. Telkens weer wordt ze door de schrikbarende blik van Madame en het plotsklaps aanzwellende gedruis van het harmonium tot de orde geroepen. Een paar tellen geeft ze zich over aan de ongelijke strijd, waarvan niemand ooit de wreedheid zal achterhalen. Tegen haar wil ontsnapt de valse noot ten slotte uit haar smalle, door tranen verstikte borst en bevrijdt haar. Wat gebeuren moet, zal gebeuren. Iedereen schatert het uit en over haar gezichtje trekt op slag de domme gelaatsuitdrukking waarachter ze stevast haar vreugde verbergt.

Inmiddels heeft Madame wellicht al gezien dat ze spijbelt, maar wat geeft het? Nog even en Mouchette zal haar grootste plezier beleven, een plezier van haar alleen, bescheiden en schuw zoals zij. Nog even en de nog steeds gesloten deur die zwart tegen de muur afsteekt, zal opengaan en met één doordringende gil de eindelijk bevrijde klas, die doof

blijft voor de laatste kreten van Madame, haar machteloze handgeklap, op de weg uitstorten. Verscholen in de heg, met ingehouden adem, haar hart door een heerlijk angstgevoel overstelpt, zal Mouchette de joelende troep bespieden, waarvan ze in het donker geen enkel gezicht meer onderscheidt, waaruit alleen stemmen in de duisternis opstijgen, die hun vertrouwde accent kwijtraken, een andere klank krijgen, zichzelf blootgeven.

Zoals altijd wordt Mouchettes plezier ook nu niet door de gewoonte getemperd, maar neemt het veeleer toe bij elke nieuwe ervaring. Ze heeft dat geheim overigens toevallig ontdekt, zoals ze in de schaduwhoeken, in de karrensporen duizenden kostbare dingen opraapt, die niemand ziet, die daar al jarenlang liggen.

Op bepaalde dagen, haar kwade dagen (zo bestempelt Madame ze toch), wanneer de bel rinkelt voor de avondpauze die ze doorbrengen in het schaarse licht van de enige gaslamp op de speelplaats, is de verleiding te groot om niet in het geniep over de heg te klauteren en recht door weg te hollen, de nacht in. Vroeger rende ze zonder ook maar eenmaal te durven omkijken tot aan de Route d'Aubin, terwijl het geluid van haar eigen klompen haar als een dreiging in de oren klonk en zij, naar adem happend, pas halthield aan het begin van de Chemin de Saint-Vaast. Maar op een keer, toen de juf de muzikles geheel onverwacht naar de volgende dag had verplaatst, was de hele klas naar buiten gestormd, vrijwel tegelijk met Mouchette die op de hielen werd gezeten. Ze was vliegensvlug de berm opgeklommen, had zich plat op de buik in het gras verstoppt, maar tot haar verbazing waren de meisjes al meteen bij de eerste bocht gestopt, buiten adem, ze hadden er staan keuvelen en waren pas na een lange poos opnieuw vertrokken. En het gebeurde ook vaak dat twee hartsvriendinnen, nadat de groep was uiteengevallen, nog wat langer bleven zitten kletsen. Soms vonden ze een plekje op de met gras begroeide helling. Als Mouchette haar hand uitstak, kon ze hun dot, die door een groezelig lint bijeen werd gehouden, bijna aanraken.

De laatste momenten zijn het heerlijkst. Reeds verspreiden de groepjes zich over de talloze paden van een landschap bestaand uit bossen, weilanden en waterlopen. In de verte op de weg staat alleen nog een ach-

terop geraakt stel stilletjes te fluisteren, terwijl de kousen van de onzichtbare gluurster meer en meer doorweekt worden en zij beide handen tegen haar mond drukt om een niesbui te onderdrukken.

Vanavond zijn de meisjes holderdebolder voorbijgetrokken, ze zijn allemaal samen verdwenen, en de weergekeerde stilte wordt alleen nog verstoord door het zachte ruisen van de regen op de dorre bladeren. Woevend heeft Mouchette de laatsten een handvol modder toegegooid, die geluidloos op de weg te pletter is gevallen. Maar ze hebben zich niet eens omgedraaid. Verloren moeite! Richting Lignières hoor je hun onwelluidende stemmen die weldra afzwakken tot een zacht gemurmel dat nu en dan wordt beantwoord door de smidshamer op het aambeeld, een zo scherpe, zo zuivere klank als de kreet die in andere seizoenen uit de zilveren keel van de pad opstijgt.

Madame is alweer vergeten de gaslamp op de speelplaats uit te doen, zo'n ouderwetse gaslamp waarvan de vlam lijkt op een gele vlinder met een blauw hart. Je hoort de lamp spuwen en sissen in de wind, maar de vlam licht telkens opnieuw op, laat op het vaalbleke cement de schaduw dansen van de rood geverfde palen en van het monsterlijke platte dak. Mouchette kan haar blik niet afwenden. Ze heeft het gevoel dat ze vroeger al ettelijke malen heeft gedroomd dat in dit onheilspellende decor vandaag op iemand wordt gewacht. Keert hij terug? Keert hij vannacht terug? Maar opeens verschijnt Madame op de drempel van de keuken, loopt met stramme passen verder. Er is niets meer behalve de in de lucht amper zichtbare hoge populier, die ruist als een bron.

Mouchette doet niet de moeite van de berm af te stuiven. Ze glipt onder de heg door, waarbij een kwastje van haar wollen sjaal aan het prikkeldraad blijft haken, baant zich een weg door de weiden met hun onmerkbaar helling die haar naar het bos van Manerville leidt. Dat bos bestaat trouwens slechts uit een paar hectare kreupelhout op een schrale, zanderige grond, waar het krioelt van ondervoede konijnen, die nauwelijks groter zijn dan ratten. Papingem, het minuscule gehucht waar ze woont en dat slechts een paar huizen telt, ligt aan de andere zoom; het is het